

Впровадження системи контролінгу дає можливість якісно поліпшити систему оперативного управління інвестиційним потенціалом на рівні господарства, інтеграційних об'єднань та регіону.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Огійчук М.Ф. Автоматизована система бухгалтерського обліку в сільському господарстві: Навч. посіб/М.Ф.Огійчук, Л.Г.Панченко, П.А. Щербаків. – К.: Вища школа, 1995.-159с.
2. Кирейцев Т.Т. Функции в механизме управления сельскохозяйственным производством. – К.: изд-во УСХА, 1992.-240с.
3. Петіна Л.В. Шляхи удосконалення внутрішньогосподарської звітності та перманентної інвентаризації в прийнятті управлінських рішень на підприємствах АПК / Л.В.Петіна// Бізнес-навігатор.-2009.-№2(17). – с. 140-147.

УДК: 351.82:338.431

ЗАКОНОДАВЧІ АСПЕКТИ ВИРІШЕННЯ ДЕРЖАВНИМИ ОРГАНАМИ ВЛАДИ ГЛОБАЛЬНОЇ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ

Пилипенко К.А. - к.е.н., доцент, Полтавська ДАА

Постановка проблеми. Останніми роками, як ніколи в останні три десятиліття, увага світу привернута до проблем продовольства. Цілий ряд чинників зумовив підвищення цін на продукти харчування, що досягла нині найвищого рівня з 1970-их років. Ця обставина серйозно позначилася на продовольчій безпеці бідних верств населення світу. Продовольча безпека це такий стан, коли продовольства вистачає круглий рік, що забезпечує здорове харчування і продуктивний стиль життя. Вона заснована на рівні споживання, а тому можна говорити про продовольчу безпеку окремих людей, сім'ї, і цілої нації. Про те, як вирішити цю глобальну проблему – у колонці Пола Полмана і Данієля Сервітьє, які є співголовами В-20, підрозділу G-20, який опікується проблемою забезпечення продовольчої безпеки в світі. Цю проблему згадують і генетики, і постачальники насіння, добрив та засобів захисту рослин, і виробники сільськогосподарської техніки, які витрачають мільйони доларів на інновації, щоб забезпечать ріст продуктивності в аграрній галузі.

Проте гарантування продовольчої безпеки кожної окремої країни є однією із ключових функцій держави, адже стабільне виробництво продуктів харчування, доступність їх отримання та споживання за рахунок власного виробництва та імпорту можливе лише під контролем державних органів. Тільки держава може правильно подбати про запаси продовольства, використовуючи механізми підтримки виробників основних продуктів харчування, регулювання експорту і митно-тарифної політики. Саме на державному рівні можна вирішити проблему соціального захисту бідного прошарку населення.

Стан вивчення проблеми. Вивченню загроз, що сприяють виникненню проблеми нестачі продовольства на глобальному рівні, приділено чимало уваги, зокрема їх досліджували у своїх наукових працях такі іноземні вчені, як Дж. Алстрон, К. Джейлі, С. Карр, А. Володін, В. Кашин, А. Магомедов, А. Мерзлов, Н. Стуканова та інші. Щодо проблемних питань функціонування та розвитку вітчизняного агропромислового комплексу, значну увагу їм приділено праці таких вітчизняних вчених, як: М. Дем'яненко, В. Збарський, В. Месель-Веселяк, Ю. Нестерчук, Т. Олійник, Б. Пасхавер, П. Саблук, О. Шпичак та інші.

Завдання і методика досліджень. Мета статті обґрунтувати значення розвитку агропромислового комплексу під час формування національної продовольчої безпеки та конкурентних переваг вітчизняної економіки на світовому ринку.

Результати досліджень. Зв'язок між землеволодінням і продовольчою безпекою може бути прямою (коли продовольство виробляється), або непрямою (коли продовольство купується). Досі невідома максимальна чисельність населення, яку може прогодувати наша планета. За різними джерелами, вона коливається від 10 до 20 млрд. чол. Невідомо, що трапиться, коли цієї межі буде досягнуто. Наразі 2/3 людства відчувають постійний дефіцит продуктів харчування. До того ж харчування часто є недостатньо калорійним і має нераціональну структуру (нестача вітамінів і білків тваринного походження). При цьому у світі виробляється достатньо продовольства, але географія його виробництва далеко не збігається з географією споживання. Північна Америка і Західна Європа мають надлишок продовольства, але країни, що розвиваються, не мають можливості для його закупівлі в достатній кількості.

Першим великим заходом, присвяченим цій тематиці, стала Всесвітня конференція 1974 р., скликана під егідою Продовольчої та сільськогосподарської організації (ФАО) ООН. Саме цього року в офіційну практику вводиться й сам термін «продовольча безпека». Він визначає її як стан «... коли всі люди завжди мають фізичний і економічний доступ до безпечного й поживного продовольства в кількості, достатній для задоволення своїх потреб і переваг у їжі, в обсягах, необхідних для активного й здорового життя» [4]. На основі розглянутого, нами визначені основні чинники, що формують загрози для відновлення вітчизняного АПК, які наведені у табл. 1.

Таблиця 1 - Чинники, що формують загрози для вітчизняного АПК

Чинники загрози АПК	Характеристика
Соціально-політичні	часта зміна та боротьба політичних еліт, партій та рухів; надмірна відкритість економіки, що зумовлена й набуттям Україною членства в СОТ; розрив сільськогосподарських зв'язків; соціальна напруга та падіння платоспроможного попиту населення; безробіття
Економічні	кволе відновлення економічної активності порівняно з докризовим рівнем; збільшення імпоротної залежності, зокрема й по окремих групах продовольчих товарів; диспаритет цін між продовольчою продукцією та паливом; інфляція; відсутність доступного кредитування для дрібних товаровиробників тощо;
Техногенні	енергетичний дефіцит; фізичне та моральне зношення основних фондів; знищення матеріальної бази більшості сільськогосподарських

	підприємств; технологічна відсталість
Правові	зловживання у сфері тендерних закупівель для держзамовлення, рейдерство та замах на власність
Природні	неповне використання природних ресурсів; ерозія ґрунтів; стихійні лиха та кліматичні катаклізми

Незважаючи на доволі слабку з боку держави фінансову підтримку вітчизняного АПК, обсяги виробництва окремих видів сільськогосподарської продукції зростають. За даними Кабінету Міністрів України, у першому півріччі 2011 р. Україна посідала третє місце в світі за обсягами експорту ячменю, четверте – кукурудзи, шосте – пшениці. Однак невеликі сільськогосподарські виробники, передусім вітчизняні фермерські господарства, й надалі переживають не найкращі часи, адже у минулому році близько п'яти сотень фермерських господарств припинили своє існування. Статистичні ж дані Світового банку вказують на те, що у 2009 р. з 46 тис. зареєстрованих фермерських господарств лише чверть були прибутковими [2].

Розширення доступу до землі і гарантія прав власності це необхідна, але недостатня умова забезпечення продовольчої безпеки. На нашу думку, фермерам і вітчизняним сільськогосподарським виробникам потрібен доступ до ринків, технологій, доступні кредити та технічні знання. Суть проблеми полягає в тому, щоб сільськогосподарські виробники могли успішно скористатися всім цим, щоб поліпшити виробництво продовольства і його споживання. Крім виробництва продовольства та економічного зростання основну роль при цьому відіграє земля і природні ресурси. Це особливо важливо, коли ринки слабо розвинені, а політична ситуація нестабільна або катастрофічна, що притаманно нашій країні. Тому, зв'язок між землекористуванням і продовольчою безпекою стосується і виробництва продовольства, і економічного зростання, і управління, і соціально вразливих верств населення.

За проведеними нами дослідженнями населення в майбутньому зіткнуться з такими трьома тенденціями: зростання міської бідноти і безземельних жителів села, яким потрібно продовольство за доступними цінами, і прагнення урядів до модернізації та комерціалізації виробництва продовольства; зміна клімату і зростання попиту на орні сільськогосподарські землі; розширення площ під культури для виробництва біопалива, і зростання цін на викопні види палива. Спільна дія цих трьох факторів неминуче призведе до підвищення цін на продовольство, загрозу його браку, нестачі землі, що особливо позначиться на становищі безземельних і бідних верств населення.

Продовольча безпека, недоїдання і голод є наслідком браку однієї зі складових у рівнянні балансу продовольства (ринки, виробництво, соціальні мережі, засоби для покупки продовольства, продовольча допомога). Голод – це крайній прояв розвалу всієї системи, що призводить до різкого зростання смертності як від явного відсутності їжі, так і хвороб, викликаних недоїданням [1].

На нашу думку, помилковим є прирівняння продовольчої безпеки тільки до виробництва продуктів харчування, ігноруючи її важливі складові, які можна представити на рис. 1.

Наведені нами складові продовольчої безпеки доповнюють один одного. Так, наприклад, спад виробництва через посуху може бути компенсований

хорошими запасами, доходами, допомогою з соціальних мереж. Коли немає нічого з цих складових з тієї чи іншої причини негативним результатом є голод. Як вважає Амартія Сіна, голод, зазвичай викликається різними причинами (посуха, повінь, інфляція, безробіття, війна). Замість простого розширення виробництва продовольства, необхідно систематично розвивати всі ці складові. Тому для зміцнення продовольчої безпеки вразливих верств населення потрібна стратегія, яка не тільки збільшує виробництво продовольства, а й підвищує доходи населення, не тільки збільшуючи кількість доступних продуктів харчування, але і підвищуючи їх якість. При цьому важлива роль у цьому процесі відводиться саме державі [3].

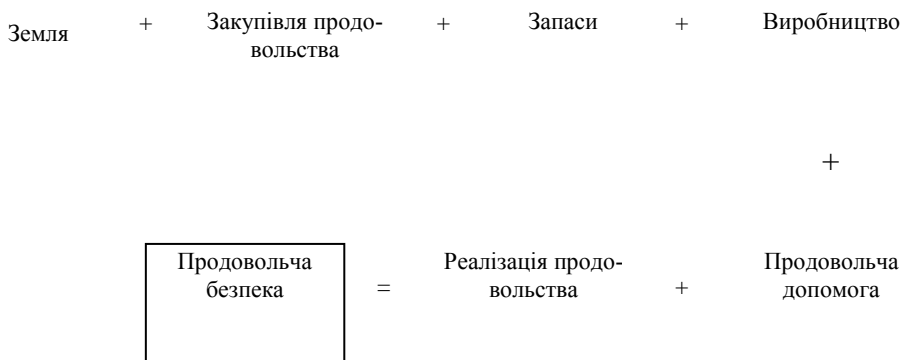

Рисунок 1. Складові продовольчої безпеки

Розподіл відповідальності щодо забезпечення національної безпеки і продовольчої безпеки як її складової відповідно між гілками влади та посадовими особами визначається відповідними нормативними актами згідно з п.17 ст.92 Конституції України. Іншим найважливішим законодавчим актом є Закон України «Про основні засади державної аграрної політики на період до 2015 року». Він закріплює гарантію продовольчої безпеки на рівні стратегічної мети аграрної політики. Досить актуальним є положення ст.3 про державний контроль якості і безпеки продовольчих товарів у розрізі захисту прав споживачів та формування ринків сільгосппродукції.

Більш конкретні механізми забезпечення продовольчої безпеки описані Законом України «Про державну підтримку сільського господарства України». Це й державне цінове регулювання шляхом аграрної інтервенції – продажу або придбання сільськогосподарської продукції з метою забезпечення цінової стабільності. Також механізм заставних закупівель, коли Аграрний фонд у якості кредитора надає бюджетну позику виробнику під заставу зерна, яке є об'єктом державного цінового регулювання. Застосовується механізм фінансової підтримки суб'єктів господарювання, а саме: механізм здешевлення кредитів та компенсації лізингових платежів шляхом субсидування частини плати (процентів чи лізингових платежів) за використання кредитів, наданих банками в національній та іноземній валюті. Щорічно Кабінет Міністрів України передбачає статтю видатків на надання дотацій виробникам продукції тваринництва.

Отже, нормативна база майже достатня для підтримки функціонування аграрного сектора. Але виконання задекларованих законодавчо і навіть запланованих у бюджетах програм підтримки справа складна, оскільки, як правило, фактично коштів у скарбниці недостатньо. Так, за даними прес-служби Міністерства аграрної політики та продовольства України, на 2014-2015 маркетинговий рік планується, що українські сільськогосподарські виробники зможуть отримати підтримку від держави у вигляді доступних кредитів під заставу зерна, оскільки Аграрний фонд отримав для забезпечення державної підтримки сільськогосподарських виробників за трьома основними напрямками: форвардних, спотових і заставних закупівель 7,2 млрд. грн. Також планується закупити за форвардними контрактами близько 1,3 млн. т. Також Аграрний фонд здійснює закупівлю продовольчої пшениці й жита на Аграрній біржі.

Висновки та перспективи подальших досліджень. У сучасних умовах наближення другої хвилі світової економічної кризи вітчизняний АПК на противагу іншим галузям національної економіки має істотні переваги, адже, незважаючи на прогнозоване падіння споживчого попиту на товари першої необхідності людей в продовольстві, вони майже не зміняться. Постійний попит на продукти харчування зумовлює необхідність стабільного виробництва, фактично незмінні обсяги потреби у продовольстві не формують об'єктивних умов до скорочення масштабів сільського господарства. З огляду на це, стимулювання розвитку вітчизняного АПК забезпечить не лише підвищення рівня національної продовольчої безпеки, але й уможливить сформувані додаткові конкурентні переваги національної економіки на світовому ринку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Про продовольчу безпеку України: закон України від 14 червня 2011 р. № 3498-VI [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3498-vi>.
2. Ваченко О.М. Зарубіжний досвід державної підтримки сільськогосподарського виробництва та напрями його використання у вітчизняній практиці / О. М. Ваченко // Економіка та управління: зб. наук. пр. Білоцерків. нац. аграр. ун-т. - Біла Церква, 2011. - Вип. 5 (85). - 160 с.
3. Месель-Веселяк В.Я. Аграрна реформа і організаційно-економічні трансформації у сільському господарстві / В.Я. Месель-Веселяк. - К.: Нац. наук. центр «Ін-т аграрної економіки», 2010. - 57 с.
4. Римская декларация по всемирной продовольственной безопасности / АПК: экономика, управление. - М., 1997. - № 2. - С. 3.